

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Yhteisötalouden rooli työpaikkojen luomisessa ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa”*(valmisteleva lausunto)*

(2021/C 286/04)

Esittelijä: **Giuseppe GUERINI**Toinen esittelijä: **Cinzia DEL RIO**

Lausuntopyyntö	neuvoston puheenjohtajavaltio Portugali, 26.10.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”sisämarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Hyväksyminen jaostossa	31.3.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	27.4.2021
Täysistunnon nro	560
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	239/2/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on hyvin tyytyväinen siihen, että puheenjohtajavaltio Portugali on pyytänyt sitä laatimaan tämän lausunnon. Komitea pitää tärkeänä, että yhteisötalouden toimijat nähdään strategisina kumppaneina, joiden kanssa voidaan toteuttaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria käytännössä ja rakentaa sellaista Euroopan unionia, jossa ihmisten palvelemista pidetään talouden keskeisenä tehtävänä. Komitea kehottaakin jäsenvaltioiden viranomaisia huolehtimaan siitä, että yhteisötalouden organisaatioilla on merkittävä rooli pandemiakriisistä toipumisen edistämiseksi laadittavissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa.

1.2 ETSK pitää tarpeellisena vahvistaa Euroopan unionin toimielinten yhteisötalouden organisaatioille ja yrityksille hyväksymät toimintakriteerit, joiden pohjalta nämä oikeudelliselta muodoltaan moninaiset toimijat voivat saada asianmukaisen tunnustuksen. Kriteerien mukaan yhteisötalouden toimijat pyrkivät toiminnassaan ensisijaisesti yleishyödyllisiin sosiaalisiin tavoitteisiin, soveltavat demokraattista hallintotapaa, jossa eri sidosryhmät ovat osallisina, ja käyttävät – myös silloin, kun ne ovat ”rajoitetusti voittoa tavoittelevia” – tuottoensa säännöissään määriteltyihin tarkoituksiin.

1.3 ETSK on sitä mieltä, että Euroopan unionilla olisi oltava yhteisötalouden organisaatioiden ja yritysten yhteiskunnallisten vaikutusten mittaamiseksi pysyvä tilastointijärjestelmä, jonka avulla alan rakenteesta ja vaikutuksista pystytään kokoamaan päteviä, vertailukelpoisia ja ajantasaisia tietoja.

1.4 Mitä tulee yhteisötalouden rooliin työpaikkojen luomisessa ja ylläpitämisessä muita heikommassa asemassa olevien työntekijöiden tarpeisiin ja muita heikommassa asemassa olevilla alueilla, ETSK:n mielestä tarvitaan asianmukaista tukipolitiikkaa tunnustuksen antamiseksi yhteisötalouden organisaatioiden yleishyödylliselle tehtävälle, sillä ne hoitavat yksityisoikeudellisesta luonteestaan huolimatta pääasiassa julkisen sektorin tehtäviä.

1.5 Tukipolitiikkaa on harjoitettava seuraavilla neljällä tasolla:

- verotoimet ja -järjestelyt kyseisten organisaatioiden yleishyödyllisyyden huomioon ottamiseksi
- sosiaalisesti vaikuttavan rahoituksen kehittämisen kannalta otollisten julkisten ja yksityisten investointien tukeminen mm. julkisten hankintamenettelyjen ja käyttöoikeussopimusten avulla
- toimintapolitiikat, joilla edistetään pysyvien työpaikkojen ylläpitämistä ja työntekijöiden taloudellisia vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnallisissa yrityksissä

— yhteisötalouden organisaatioissa työskentelevien ammattitaidon kehittämisen ja tällaisten organisaatioiden teknologisen innovoinnin tukeminen.

1.6 ETSK katsoo, että *worker buyout* -toimintamalli, jossa yritys myydään työntekijöille, on työpaikkojen luomisen ja säilyttämisen kannalta hyvä käytäntö, josta on hyötyä paitsi kriisiyrityksiä elvytettäessä myös siirrettäessä uusille omistajille pk-yrityksiä, joiden perustajat eivät löydä työlleen jatkajia. Sitä tukemaan kannattaisi ehkä perustaa erityinen EU-tason investointirahasto.

1.7 ETSK kehottaa tukemaan ja edistämään mm. kannustinpolitiikkojen avulla kasvussa olevaa rahoitusalan toimijoiden kiinnostusta sosiaalisia investointeja kohtaan. Yhteiskunnallisten yritysten tulee näyttäytyä tällaisille toimijoille keskeisenä väylänä vauhdittaa sosiaalisten, ympäristö- ja yhteisvastuutavoitteiden toteuttamiseen tähtäviä investointeja.

1.8 ETSK katsoo, että yhteiskunnalliset yritykset voivat tarjota ihanteellisen organisaatiomuodon digitaalisten alustojen kautta harjoitettavalle uudennaiselle yrittäjyydelle ja erityisesti nk. jakamistalouteen liittyvälle toiminnalle, sillä ne ovat omiaan edistämään digitaalisten alustojen työntekijöiden ja käyttäjien aktiivista osallistumista.

1.9 ETSK korostaa, että kunnolliset työolot ja -ehdot sekä demokraattinen hallinto ovat yhteisötalouden yritysten keskeisiä ominaispiirteitä ja että jos työntekijöiden kuuleminen ja osallistuminen eivät ole osa organisaation sääntöperustaa, kuten sosiaalisten ja työosuuskuntien tapauksessa, konkreettisista kuulemis- ja osallistumuodoista tulee sopia erikseen.

1.10 ETSK pitää yhteisötalouden organisaatioita ja erityisesti vapaaehtoisjärjestöjä perustavan tärkeinä yhteenkuuluvuuden edistäjinä, sillä ne kartuttavat sosiaalista pääomaa ja tukevat kansalaisyhteiskunnan vastuullista roolia.

1.11 Nuorten vapaaehtoistoiminta on keskeinen kanava kehittää uusien sukupolvien työllistettävyyttä ja inhimillistä pääomaa, sillä se lisää työllistymismahdollisuuksia ja vaikuttaa siten myönteisesti. Tästä voi olla hyötyä myös pyrittäessä vähentämään työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien NEET-nuorten (*not in education, employment or training*) määrää. Tähän liittyen olisi hyödyllistä alkaa soveltaa toimintapolitiikkoja, joilla helpotetaan siirtymistä vapaaehtoistoiminnasta vakituiseen palkkatyöhön.

1.12 ETSK pitää lisäksi tarpeellisenä ja toivoo, että yhteisötalouden toimintasuunnitelman myötä otetaan käyttöön operatiivisia välineitä ja tehdään konkreettisia lainsäädäntöehdotuksia.

2. Yleistä

2.1 ETSK on iloinen voidessaan edistää tällä EU:n neuvoston puheenjohtajavaltion Portugalin pyynnöstä laatimallaan valmistelevalla lausunnolla puheenjohtajavaltion ohjelman ensisijaisten tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti Euroopan sosiaalista mallia esittämällä konkreettisia ehdotuksia yhteiskunnallisten yritysten roolista pysyvien ja kunnollisten työpaikkojen sekä osallistavamman, kestäväpohjaisemman ja selviytymiskykyisemmän talouden luomisessa.

2.2 Yhteisötalouden ratkaiseva ja merkittävä asema kansalaisyhteiskunnan organisoitumiskyvyn ja muutosvoiman ilmentäjänä tunnustetaan kansainvälisesti yhä laajemmin. Useissa jäsenvaltioissa on annettu lainsäädäntöä, jossa tunnustetaan yhteisötalouden tavoitteet ja tehtävät ja määritellään, miten ja millaisissa oikeudellisissa muodoissa yhteisötalouden organisaatiot toimivat⁽¹⁾.

2.3 ETSK toteaa asiakokonaisuuteen INT/871 kuuluvassa lausunnossaan⁽²⁾ oikeudellisen tunnustuksen osalta, että sosiaaliset tavoitteet ovat yhteisötalouden organisaatioille ja yrityksille pääomaa tärkeämmällä sijalla muun muassa sen ansiosta, että niiden hallinto on demokraattista ja eri sidosryhmät osallistuvat siihen. Ne eivät tavoittele yksityistä hyötyä, ja myös silloin, kun ne ovat ”rajoitetusti voittoa tavoittelevia”, tuotto käytetään organisaation säännöissä määriteltyihin tarkoituksiin ja työpaikkojen luomiseen.

(1) [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2016/2237\(INL\)&l=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2016/2237(INL)&l=en),
<https://betterentrepreneurship.eu>,
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/MEMO_11_735,
<https://cecop.coop/works/cecop-report-on-social-enterprises-laws-in-europe-a-worker-and-social-coops-perspective>

(2) <https://www.eesc.europa.eu/fi/our-work/opinions-information-reports/opinions/towards-appropriate-european-legal-framework-social-economy-enterprises-own-initiative-opinion>

2.4 Yhteisötalous on saanut laajaa tunnustusta OECD:n, YK:n, ILO:n, EU:n eri toimielinten sekä muiden kansainvälisten elinten ja organisaatioiden laatimien selvitysten myötä. ETSK on antanut vuosina 2009–2020 yhteisötaloudesta 13 lausuntoa ja jaotellut niissä yhteisötalouden organisaatiot ja yritykset neljään ryhmään: osuuskunnat, yhdistykset, keskinäiset yhtiöt ja säätiöt. Näiden lisäksi ovat sitemmin tulleet yhteiskunnalliset yritykset.

2.5 Euroopan unioni on kyllä vahvistanut yhteisötaloutta parhaiten luonnehtivat kriteerit ja ominaispiirteet, joita ovat ihmisten ensisijaisuus pääomaan nähden, voittojen takaisin investoiminen ja osallistava hallintotapa⁽³⁾, mutta yhteisestä eurooppalaisesta oikeudellisesta määritelmästä ei ole vielä päästy yhteisymmärrykseen. Parlamentti ehdotti vuonna 2018 yhteisötalouden organisaatioiden sertifiointia käyttöönottoa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 50 artiklan nojalla. ETSK katsoo, että tämän toteuttaminen edellyttää parempaa ja yhdenmukaisempaa tilastotietojen keräämistä yhteisötalouden organisaatioista ja yrityksistä yhteisen toiminnallisen määritelmän mukaisesti ottaen mallia maista, jotka ovat perustaneet yhteisötalouden organisaatioiden ja yritysten julkisia rekistereitä.

2.6 Euroopan unionin toimielinten tunnustamalle ja virallisesti hyväksymälle ja soveltamalle toiminnalliselle määritelmälle on nyt yhä suurempi tarve ennen muuta sen varmistamiseksi, että lukuisat kasvu- ja kehitysmahdollisuudet saadaan hyödynnettyä ja että julkisten ja yksityisten tahojen tietämys yhteisötaloudesta paranisi.

2.7 Tällainen määritelmä on välttämätön, jotta voidaan taata pidäkkeetön pääsy pääomamarkkinoille, joilla on havaittavissa yhä enemmän kiinnostusta sosiaalisia investointeja kohtaan. Tätä kysymystä kannattaa käsitellä yhteisötalouden toimintasuunnitelmassa, mutta yhteisötalouden roolia sellaisten investointien houkuttelemisessa Euroopassa, joiden avulla voidaan kehittää ihmiset huomioon ottavaa taloutta, pitäisi pohtia myös ihmisille ja yrityksille suotuisaa pääomamarkkinaunionia koskevassa toimintasuunnitelmassa⁽⁴⁾.

2.8 Yhteisötalouden organisaatiot hoitavat tärkeää **tehtävää**, ja niiden **taloudellinen arvo** on sekä määrällisesti (8 prosenttia Euroopan bruttokansantuotteesta) että laadultaan ja pysyvyydeltään⁽⁵⁾ huomattava: finanssikriisin vuosinakin sekä tuotettu taloudellinen arvo että palkattujen työntekijöiden määrä kasvoivat.

2.9 Näillä organisaatioilla on merkittävä rooli työpaikkojen luomisessa ja ylläpitämisessä, sillä yhteisötalous tarjoaa Euroopassa yli 13,6 miljoonaa palkallista työpaikkaa eli työtä noin 6,3 prosentille EU-28-maiden työvoimasta⁽⁶⁾. Osuuskunnissa, keskinäisissä yhtiöissä ja vastaavissa organisaatioissa on yli 232 miljoonaa jäsentä, ja yhteisötalouden yrityksiä ja organisaatioita on yli 2,8 miljoonaa. Noin 2,6 miljoonaa näistä työntekijöistä työskentelee yhteiskunnallisissa yrityksissä, jotka täyttävät vuonna 2011 käynnistetystä sosiaalisen yrittäjyyden aloitteesta määritellyt vaatimukset.

2.10 Monet yhteisötalouden organisaatioiden ja yritysten tarjoamista työpaikoista ovat pienissä organisaatioissa, mutta on myös hyvin suuria yhteiskunnallisia yrityksiä, joilla saattaa olla useita satoja tai tuhansiakin työntekijöitä. Suuri osa heistä työskentelee organisaatioissa, joille on ominaista demokraattinen osallistava hallinto. Tähän liittyen on havaittu, että sidosryhmien laaja osallistuminen hallintoon sekä pyrkimys säilyttää korkea työllisyystaso ja parempi kyky selviytyä häiriöistä ovat yhteydessä toisiinsa⁽⁷⁾.

⁽³⁾ Sosiaalisen yrittäjyyden aloite (*Social business initiative*, SBI): https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_fi
Neuvoston päätelmä yhteisötalouden edistämisestä (2015): <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15071-2015-INIT/fi/pdf>

Yhteisötalouden peruskirja (*Social Economy Charter*) (2002): <https://www.socialeconomy.eu.org/wp-content/uploads/2020/04/2019-updated-Social-Economy-Charter.pdf>

⁽⁴⁾ Pääomamarkkinaunioni ihmisille ja yrityksille – uusi toimintasuunnitelma, COM(2020) 590 final.

⁽⁵⁾ Tiedot ovat peräisin Euroopan komission julkaisusta <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22304&langId=en>

⁽⁶⁾ Tiedot ovat peräisin ETSK:n julkaisusta <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-875-en-n.pdf>

⁽⁷⁾ *The resilience of the cooperative model*, CECOP, 2012, <https://www.cecop.coop/works/the-resilience-of-the-cooperative-model>

2.11 Huomionarvoista on naispuolisten työntekijöiden suuri osuus yhteisötaloudessa. Heitä on työvoimasta useissa tapauksissa yli 70 prosenttia, mutta yleensä joka tapauksessa yli 50 prosenttia. Vaikka täyteen tasa-arvoon on vielä matkaa, monien yhteisötalouden organisaatioiden johdossa ja ylemmissä tehtävissä on paljon naisia. Korvaukset ovat tällaisissa organisaatioissa ja yrityksissä huomattavan tasapuolisia sekä organisaatiohierarkian eri tasojen välillä että palkkauksen suhteen, eikä sukupuolten välillä ole kohtuuttomia eroja⁽⁸⁾.

2.12 Parempi palkkatasa-arvo ei kompensoi sitä, että joissakin tapauksissa yhteisötalouden organisaatioiden ja yritysten työntekijöiden palkkataso sijoittuu edelleen tulojakauman alapäähän. Tämä johtuu osittain siitä, ettei hoivatyötä yleensä arvosteta tarpeeksi; monissa tapauksissa sitä ei arvosteta taloudellisesti riittävän korkealle edes tavanomaisissa liiketoimintamuodoissa. Sosiaali- ja hoiva-alan työntekijöiden ammattiyhdistysoikeuksia onkin tärkeää vahvistaa.

2.13 Yhteisötalouden organisaatioilla on lisäksi tärkeä rooli sosiaalisten innovaatioiden edistäjinä ja toteuttajina, mikä osoittaa niiden kyvyn tulkita ja tukea yhteiskunnan muutoksia ja saada inhimillisiä voimavaroja hyötykäyttöön. Tätä ilmentää yli 82,8 miljoonan vapaaehtoistyöntekijän aktiivinen ja solidaarinen osallistuminen.

2.14 Keskeisten alojen runsaslukuisen työvoiman tueksi sekä yhteisötalouden organisaatioiden ja yritysten erilaisiin sosiaalisiin ja teknologisiin innovaatioihin liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi tarvitaan asianmukaisia elinikäiseen oppimiseen ja ammatilliseen koulutukseen liittyviä toimenpiteitä, joiden avulla kehitetään ammatillisia ja organisatorisia taitoja.

2.15 ETSK pitääkin erittäin tervetulleena, että Euroopan komissio on ilmoittanut esittävänsä yhteisötaloutta koskevan toimintasuunnitelman sekä konkreettisia toimia sisältävän erillisen toimintasuunnitelman Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanemiseksi. Komitea on ottanut kantaa sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoon asiakokonaisuuteen SOC/614 kuuluvassa lausunnossaan⁽⁹⁾.

3. Ehdotuksia yhteisötalouden tukemiseksi ja edistämiseksi EU:n tasolla

3.1 Jotta voidaan edelleen vahvistaa ja kasvattaa yhteisötalouden organisaatioiden ja yritysten panosta ja rakentaa sosiaalisempaa, selviytymiskykyisempää ja osallistavampaa Eurooppaa, tulee toteuttaa lainsäädännöllisiä toimenpiteitä ja EU-tason talouspoliittisia ohjelmia, joilla edistetään yhteisötalouden organisaatioiden ja yritysten kasvua ja luodaan sille suotuisat edellytykset, myös kun ajatellaan panosta, jonka ne voivat antaa kestävä, ympäristön kannalta suotuisan ja solidaarisen kehitysmallin edistämiseen.

3.2 Komitea katsoo, että tätä tukevia toimia voidaan toteuttaa neljällä tasolla:

- verojärjestelyt yhteiskunnallisten yritysten yleishyödyllisyyden huomioon ottamiseksi erityisesti sellaisia yrityksiä silmällä pitäen, jotka toimivat etupäässä yleisen edun mukaisilla aloilla, kuten sosiaali-, terveydenhuolto- ja koulutuspalvelujen tai sosiaalista osallisuutta edistävien palvelujen alalla
- sosiaalisesti vaikuttavan rahoituksen kehittämisen kannalta otollisten julkisten ja yksityisten investointien tukeminen ja tähän liittyen julkisten hankintojen ja käyttöoikeussopimusten markkinoille pääsyn helpottaminen
- toimintapolitiikat, joilla edistetään pysyvien työpaikkojen ylläpitämistä ja työntekijöiden taloudellisia vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnallisissa yrityksissä erityisesti tällaisten yritysten demokraattisen hallinnon puitteissa
- uuden osaamisen käyttöön saannin sekä innovaatioiden ja uuden teknologian käyttöönoton tukeminen kansalaisyhteiskunnassa.

3.3 ETSK tunnustaa yhteisötalouden organisaatioiden ja yritysten keskeisen roolin henkilökohtaisten palvelujen ja sosiaalipalvelujen alalla, mutta peruspalvelujen takaaminen kansalaisille on komitean mielestä kuitenkin edelleen kiistatta jäsenvaltioiden ja julkishallinnon vastuulla.

⁽⁸⁾ *Las mujeres en las cooperativas de trabajo*, COCETA, 2019, <https://www.coceta.coop/publicaciones/estudio-mujer-cooperativismo-coceta-2019.pdf>

⁽⁹⁾ EUVL C 14, 15.1.2020, s. 1

3.4 Toimenpiteitä työllisyyden tukemiseksi sellaisissa yhteiskunnallisissa yrityksissä, jotka pyrkivät tarjoamaan vammaisille tai erittäin epäedullisessa asemassa oleville työntekijöille pääsyn työelämään, olisi edelleen tehostettava. Tähän liittyen olisi kevennettävä työvoimakustannuksiin vaikuttavia veroja ja maksuja siten, että viranomaiset huolehtivat epäedullisessa asemassa olevien työntekijöiden vakuutus- ja sosiaaliturvan varmistamisen edellyttämistä maksuista. Tällaisia kannustimia ei pitäisi katsoa yhteiskunnalliselle yritykselle annettavaksi valtiontueksi, sillä niiden tarkoituksena on tukea erittäin epäedullisessa asemassa olevien henkilöiden täyttä integroitumista työelämään. Kannustimilla olisi joka tapauksessa tuettava vain sellaisia organisaatioita, jotka noudattavat työehtosopimuksia ja kunnioittavat työntekijöiden perusoikeuksia.

3.5 Yhteiskunnalliset yritykset ovat monesti väestön peruspalvelujen – kuten koulutus-, sosiaali-, terveydenhuolto- ja hoivapalvelujen, ammattikoulutuksen tai muita heikommassa asemassa olevien henkilöiden työllistämiseen liittyvien palvelujen – pääasiallisia tarjoajia, ja ne harjoittavat toimintaa, joka on – kaupallisen tai liiketoiminnan muodossakin – luonteeltaan aina hyvin yhteisöllistä ja paikallista ja jonka tuotot investoidaan joka tapauksessa takaisin yrityksen säännöissä määriteltyihin tarkoituksiin. Palveluja tarjotaan niiden vastaanottajien suoralla myötävaikutuksella, ja toiminta on vahvasti paikkasidonnaista, mikä kuuluu myös sen perustavoitteisiin. Tällaisia toimintaolosuhteita ei siten voida rinnastaa suoralta kädeltä markkinakilpailun ehdoilla toimiviin järjestelmiin. Tämän johdosta olisi paikallaan höllentää osaa nykyisistä valtiontukisäännöistä, jotka estävät ottamasta käyttöön verotusjärjestelyjä kyseisten organisaatioiden sosiaalisen merkityksen ja yleishyödyllisyyden huomioon ottamiseksi.

3.6 Samasta syystä ETSK pitää tarpeellisena, kuten se on jo todennut asiakokonaisuuteen INT/906 kuuluvassa lausunnossaan⁽¹⁰⁾, että yleishyödyllisiin taloudellisiin palveluihin myönnettävää vähämerkitystä tukea koskevan asetuksen mukaista kynnysarvoa korotettaisiin nykyisestä 500 000 eurosta kolmen verovuoden aikana ainakin 800 000 euroon verovuotta kohden.

Joka tapauksessa on tarkoituksenmukaista asettaa julkisen rahoituksen käyttömahdollisuuksille yhtenäiset säännöt, jotka pohjautuvat yhdenmukaisiin ja läpinäkyviin kriteereihin sekä työläinsäädännön ja alakohtaisten työehtosopimusten soveltamista koskevien sääntöjen tinkimättömään noudattamiseen.

3.7 On tärkeää kehittää välineitä, joiden avulla voidaan lisätä yhteisötalouden organisaatioihin tehtäviä sosiaalisia investointeja. Tähän liittyen on tehty mielenkiintoisia kokeiluja tietynlaisilla yhteiskunnallisten yritysten joukkovelkakirjoilla ja arvopapereilla (oman pääoman ehtoinen tai luonteinen rahoitus) yleishyödyllisten sosiaalisten tavoitteiden edistämiseksi.

3.8 Tällaisiin rahoitusvälineisiin investoiville sijoittajille tarjottavat verohuojennukset voisivat vauhdittaa kasvua merkittävästi, sillä jo aiemmista tiedoista selviää, että yhteisötalouden organisaatiot ovat kyenneet saamaan aikaan vähäisinkin investoinnein paljon työpaikkoja ja sosiaalista hyötyä palvelujensa käyttäjille.

3.9 On kuitenkin määriteltävä asianmukaiset indikaattorit, joiden perusteella pystytään mittaamaan ja vertailemaan saavutettuja tuloksia, kuten pysyvien työpaikkojen määrän kasvua, korkeatasoisten työturvallisuusvaatimusten noudattamista ja sitä, onko tavoiteltuihin sosiaalisiin päämääriin päästy. Jäsenvaltioiden olisi sen vuoksi hyväksyttävä yhteisötaloutta koskevia puitelakeja ja edistettävä aktiivisesti yhteisötalouden yritysten kasvua ja kehitystä.

3.10 Euroopan komissio totesi jo vuonna 2011, että yhteiskunnallisia yrityksiä koskevaa tietämystä ja tilasto- ja muiden tietojen julkista keruuta on parannettava. Yhteensovitettujen normien olisivat erityisen hyödyllisiä myös sosiaalisen viherpesun sekä tukitoimenpiteiden väärinkäytön ehkäisemiseksi, mutta niiden määrittely on vielä pahasti kesken.

3.11 Niissä jäsenvaltioissa, joissa niin ei ole vielä tehty, voitaisiin nimetä tätä varten kansalliset viranomaiset, jotka vastaavat vaatimusten ja normien noudattamisen sekä sosiaalisten tavoitteiden mukaisuuden valvonnasta ja varmistamisesta.

3.12 Yksi tärkeimmistä nimenomaisista tukitoimenpiteistä on julkisten hankintojen ja käyttöoikeussopimusten markkinoille pääsyn tukeminen. Direktiivissä 2014/24/EU on jo ehdotettu tätä varten merkittäviä välineitä⁽¹¹⁾, mutta niitä ei ole pantu kaikissa jäsenvaltioissa asianmukaisesti täytäntöön. Sosiaalisesti vastuullisiin julkisiin hankintoihin kannustamiseksi Euroopan komission olisi näytettävä esimerkkiä ja hyödynnettävä parhaalla mahdollisella tavalla omia tarjouskilpailumenettelyjään sosiaalipoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

⁽¹⁰⁾ EUVL C 429, 11.12.2020, s. 131

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers/social-procurement_fi

3.13 Kiinnostavia ovat myös toimet, joilla tuetaan tuotanto- ja palvelutoiminnan uudelleenjärjestelyä tai siirtämistä vaikeuksissa olevilta yrityksiltä tai eläköityviltä yrittäjiltä työntekijöille, jotka järjestäytyvät osuuskunnaksi tai työntekijöiden osallistumiseen pohjautuvaksi yritykseksi.

3.14 Tällaista **worker buyout** -tyyppistä toimintamallia⁽¹²⁾, jossa yritys myydään työntekijöille, on jo hyödynnetty onnistuneesti siirrettäessä kriisiytynyttä elinkeinotoimintaa uusille yrittäjille, ja pienyritysten muuntamista työntekijälähtöisiksi yhteiskunnallisiksi yrityksiksi tapahtuu nykyisin yhä enemmän. Näin toimivat erityisesti nuoret, joilla ei ole riittävästi pääomaa yrityksen perustamiseksi ja jotka eivät joka tapauksessa usein halua tai uskalla vaikeuksien pelossa lähteä markkinoille yksin.

3.15 Tällaisten hankkeiden potentiaalin kasvattamiseksi olisi tarjottava pääomarahoitussuuden muodossa investointitukea yritystoiminnan käynnistämiseen, jotta voidaan auttaa vaikeuksissa olevien yritysten työntekijöitä, jotka haluavat jatkaa yrityksen toimintaa työntekijöiden muodostaman osuuskunnan voimin. Kyseisenlaiset aloitteet ovat mahdollistaneet eri maissa lukuisten yritysten toiminnan jatkamisen ja pelastaneet tuhansia työpaikkoja.

3.16 Työntekijöiden ammattijärjestöillä on näissä rakennemuutosprosesseissa perustava rooli. Omaehtoisen yrittäjyyden muodot, kuten *worker buyout* -malli, ovat olennainen osa aktiivista työvoimapolitiikkaa. Italiasta voidaan mainita hyvänä esimerkkinä osuuskuntien ja ammattijärjestöjen välisestä yhteistyöstä kolmen osuustoiminta-alan järjestön ja kolmen suurimman ammattiliiton välinen sopimus järjestelmällisestä yhteistyöstä silloin, kun yrityksiä myydään työntekijöille⁽¹³⁾.

3.17 ETSK toivoo, että yhteisötalouden toimintasuunnitelman puitteissa edistetään vastaavien aloitteiden tekemistä kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa perustamalla Euroopan investointirahaston tai Euroopan globalisaatorahaston alaisuuteen erityinen järjestely tätä varten. Tämä on tärkeää, jotta saataisiin käyttöön konkreettisia välineitä sellaisten alojen taloudellisen toiminnan uudelleenkäynnistämisen tukemiseksi, jotka ovat joutuneet pahoihin vaikeuksiin pandemian takia.

4. Yhteisötalouden uudet muodot

4.1 Yhteiskunnalliset yritykset luovat uusia työpaikkoja ja kehittävät sosiaalisia innovaatioita myös vihreän talouden alalla ja kestäväen kehityksen edistämiseen liittyen. Yhteisötalouden organisaatiot toteuttavat yhä enemmän kiertotalous-hankkeita, jotka tarjoavat esimerkiksi uudelleenkäyttöön tai maatilojen kuntouttavaan käyttöön liittyviä uusia työllistymismahdollisuuksia. Monien jäsenvaltioiden oikeudellinen kehys ja toimintapolitiikat eivät toistaiseksi salli työmarkkinoille sijoittumista edistävien osuuskuntien kehitystä tukevien politiikkojen käyttöönottoa. Edistyksen aikaansaamiseksi näissä asioissa olisikin ryhdyttävä EU-tason toimiin.

4.2 Erityisen kiinnostavaa on, miten työosuuskunnat⁽¹⁴⁾ voivat osaltaan parantaa digitaalisten alustojen kautta harjoitettavan uudenlaisen yritystoiminnan osallistavuutta, jotta työntekijöiden ja käyttäjien osallistuminen olisi kestävämmällä ja yhtenäisemmällä pohjalla ja jotta laajan osallisuuden mahdollistavan digitaaliteknologian avulla voidaan kehittää uudenlaista yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta. Alustatyöntekijöiden ja epätyypillisissä työsuhteissa olevien työntekijöiden suojele edellyttää kuitenkin välttämättä asianmukaisten työehtosopimusten tekemistä työntekijöiden ammattiliittojen kanssa.

4.3 Yhteiskunnalliset yritykset voivat luoda työllistymismahdollisuuksia ja edistää paikallista kehitystä tarjoamalla kansalaisilla kanavan osallistua esimerkiksi uusiutuvan energian tuottamiseen liittyvien palvelujen tarjoamiseen taikka palvelujen järjestämiseen haja-asutusalueilla ja maaseudulla, kuten Ranskassa, missä on perustettu alueellisia taloudellisen yhteistyön ryhmittymiä (*pôles territoriaux de coopération économique*, PTCE), jotka kokoavat yhteen yhdistyksiä, osuuskuntia,

⁽¹²⁾ *Business transfers to employees under the form of a cooperative in Europe: opportunities and challenges*, CECOP, 2013; (EUVL C 191, 29.6.2012, s. 24).

⁽¹³⁾ *Italy: historic agreement between unions and coops on worker buyouts*, CECOP, 2021, <https://cecop.coop/works/italy-historic-agreement-between-unions-and-coops-to-promote-worker-buyouts>

⁽¹⁴⁾ *All for one – Reponse of worker-owned cooperatives to non-standard employment*, CECOP, 2019, <https://cecop.coop/works/cecop-report-all-for-one-reponse-of-worker-owned-cooperatives-to-non-standard-employment>

paikallishallintotahoja, perinteisiä yrityksiä ja korkeakouluja edistämään tiettyä hanketta. Niiden kautta on toteutettu esimerkiksi maatilojen kuntouttavaan käyttöön, kestäväan matkailuun ja luonnon- tai kulttuuriympäristön hyötykäyttöön liittyviä hankkeita.

4.4 Vapaaehtoistyöllä on yhteisötaloudessa perustavaa merkitystä paitsi nuoremmille sukupolville myös vanhemmille ihmisille, sillä se tarjoaa ikääntyneille joissakin tapauksissa tärkeän tilaisuuden säilyttää aktiivinen sosiaalinen ja yhteiskunnallinen rooli, mikä on omiaan parantamaan heidän elämänlaatuaan. Koulutuskurssien ja tehdyn vapaaehtoistyön välistä synergiaa olisikin vahvistettava keinona edistää työelämään sijoittumista sosiaalialalla. Vapaaehtoistyö- ja työharjoittelujaksojen tehokkaampi koordinointi voisi edistää pätevän nuoren työvoiman kouluttamista.

4.5 Euroopan solidaarisuusjoukoista saatuja myönteisiä kokemuksia pitäisi hyödyntää yhä onnekkaammin, ja tällaista toimintaa voitaisiin laajentaa perustamalla eräänlainen yhteiskunnallisten yrittäjien Erasmus-ohjelma, jolla edistetään yhteisötalouden alan rajatylittävää yhteistyötä.

4.6 Tällaisesta toiminnasta voi olla paljon etua myös pyrittäessä vähentämään työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien NEET-nuorten määrää ja puuttumaan siten tähän monitahoiseen ilmiöön. Tähän liittyen olisi otettava käyttöön kannustimia, joilla helpotetaan siirtymistä vapaaehtoistyöstä vakituiseen työhön.

Bryssel 27. huhtikuuta 2021.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG
